

УДК 331.4

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ЩОДО СТВОРЕННЯ НОВИХ РОБОЧИХ МІСЦЬ

Міщенко Світлана Олегівна, аспірант інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості

Svetlana Mishchenko, postgraduate, Ukrainian State Employment Service Training Institute (Kyiv)

S. Mishchenko. Foreign experience of state stimulation creation of new jobs

The article deals with the experience of foreign governmental incentives to create new jobs. Determined effective government incentives aimed at creating new jobs. In order to increase the probability of growth of new jobs in tight spaces identified the need for additional government incentives that focus on supporting new local innovative businesses, promote the territory and attract investment. The conclusion is that in today's labor market it is necessary to ensure continued public interest in the creation of new jobs in innovative enterprises with high technological level of development. It is now under decentralization, each community should be interested in the economic growth of its own territory, taking into account national priorities. The development priorities of the projected investment and innovation policy and employment policy is based on targeted programs and employment programs for each individual territory. These programs should not be formal and provide for the long period of time. They should have a clear plan, development strategy and be effective for a constant monitoring and adjustment depending on the social and economic situation, which consists in the local community. The aim of these programs should be to create a socio-economic, legal and organizational measures that ensure the achievement of the identity of labor demand and its supply in a particular period of time (quarter, half-year, year)

Міщенко С. О. Зарубіжний досвід державного стимулювання щодо створення нових робочих місць

У статті розглянуто досвід зарубіжного державного стимулювання щодо створення нових робочих місць. Визначено дієві державні стимули, націлені на створення нових робочих місць. З метою збільшення ймовірності росту нових робочих місць на обмеженому просторі виявлено необхідність використання додаткових державних стимулів, які орієнтовані на підтримку нового місцевого інноваційного бізнесу, просування території та залучення інвестицій. Зроблено висновок, що в сучасних умовах на ринку праці існує необхідність забезпечення тривалої державної зацікавленості у створенні нових робочих місць на інноваційних підприємствах з високим технологічним рівнем розвитку. Саме зараз, в умовах децентралізації, кожна громада повинна бути зацікавлена у економічному зростанні власної території з урахуванням державних пріоритетів. Розроблення прогнозованих пріоритетів інвестиційно-інноваційної політики та політики зайнятості складає основу цільових програмах та програм зайнятості кожної окремої території. Ці програми, не повинні бути формальними, та передбачатись на тривалий проміжок часу. Вони повинні мати чіткий план, стратегію розвитку, та стати ефективними за умови постійного контролю та корегування в залежності від соціальної, економічної ситуації, яка складається у територіальній громаді. Метою цих програм повинно стати створення соціально-економічних, правових та організаційних заходів, які забезпечують досягнення тотожності попиту на робочу силу та її пропозицію в конкретному відрізку часу (квартал, півріччя, рік).

Мищенко С. О. Зарубежный опыт государственного стимулирования по созданию новых рабочих мест

В статье рассмотрен опыт зарубежного государственного стимулирования по созданию новых рабочих мест. Определены действенные государственные стимулы, направленные на создание новых рабочих мест. С целью увеличения вероятности роста новых рабочих мест на ограниченном пространстве выявлена необходимость использования дополнительных государственных стимулов, которые ориентированы на поддержку нового местного инновационного бизнеса, продвижение территории и привлечения инвестиций. Сделан вывод, что в современных условиях на рынке труда существует необходимость обеспечения длительной государственной заинтересованности в создании новых рабочих мест на инновационных предприятиях с высоким технологическим уровнем развития. Именно сейчас, в условиях децентрализации, каждая община должна быть заинтересована в экономическом росте собственной территории с учетом государственных приоритетов. Разработка прогнозируемых приоритетов инвестиционно-инновационной политики и политики занятости составляет основу целевых

программах и программ занятости каждой отдельной территории. Эти программы не должны быть формальными, и предусматриваться на длительный промежуток времени. Они должны иметь четкий план, стратегию развития, и стать эффективными при условии постоянного контроля и корректировки в зависимости от социальной, экономической ситуации, которая складывается в территориальной общине. Целью этих программ должно стать создание социально-экономических, правовых и организационных мероприятий, обеспечивающих достижение тождества спроса на рабочую силу и ее предложение в конкретном отрезке времени (квартал, полугодие, год).

Постановка проблеми. Сьогодні економіка України виявилась дуже вразливою перед зовнішніми впливами, які були спричинені анексією Криму та військовим конфліктом на Сході України. За даними Державної служби статистики України спад виробництва спричиняє масове вивільнення працівників підприємств та організацій усіх форм власності. Кількість працівників, попереджених про заплановане масове вивільнення у січні-червні 2016 року, у порівнянні з відповідним періодом минулого року, зросла на третину та склала 182,8 тис. осіб. Дві третини із загальної кількості попереджених про вивільнення становили працівники державного сектору. У відпустках без збереження заробітної платні у 2015 р. знаходились 62,6 тис. працівників, а вже у I кварталі 2016 року їх кількість збільшилась до 94,2 тис. осіб. Чисельність безробітних у I кварталі 2016 року становила майже 1,8 млн. осіб (у I кварталі 2015 року – 1,7 млн. осіб), а рівень безробіття (за методологією МОП) – 9,9% економічно активного населення (у I кварталі 2015 року – 9,6%) [5].

Враховуючи негативну динаміку щодо ситуації на ринку праці України та відсутність ефективних механізмів державного стимулювання, націлених на створення нових робочих місць в умовах економічної кризи, доцільним є дослідження досвіду зарубіжних країн у вирішенні цього питання.

Метою статті є вивчення і узагальнення світового практичного досвіду щодо дієвих механізмів державного стимулювання процесів створення нових робочих місць та визначення ефективних інструментів, що зможуть бути перенесені на сучасний український ґрунт.

Результати дослідження. Аналіз світового досвіду показав, що у розвинутих країнах процес створення нових робочих місць є цілеспрямованим, та в першу чергу є націленим на підвищення економічного зростання держави. Ефективність використання державних стимулів зарубіжних країн вивірено і доведено не тільки за часів економічної стабільності, а й у періоди криз та безробіття. Завдяки комплексу економічних, правових, адміністративних та організаційних заходів держава регулює процес створення нових робочих місць, що в свою чергу допомагає досягти збалансованості на ринку праці. Наявність комплексного підходу щодо стимулювання суб'єктів господарської діяльності (роботодавців), націленого на створення нових робочих місць або започаткування власної справи, допомагає забезпечити підвищення рівня зайнятості.

В Європі та США ще на початку XX століття наявність вільних територій з високим ступенем готовності до будівництва надали поштовх до активного створення індустріальних парків. Індустріальні парки стали розповсюдженим явищем у світі, кожний з них має різні соціально-економічні цілі створення. Практика щодо роботи індустріальних парків у Чехії, Польщі та Туреччині показує, що на 1 га площі індустріального парку приходиться від 1 до 5 млн. дол. США інвестицій та створюється від 20 до 50 робочих місць. Зараз в США діє 400 подібних парків, в Чехії – близько 140, в Польщі – понад 60, в Туреччині – 262 індустріальні парки [3]. Таким чином, створення індустріальних парків стало корисним інструментом для залучення інвестицій та створення нових робочих місць.

Застосування цільових програм, направлених на проведення досліджень та розробку на їх основі новітніх технологій, сприяло утворенню технопаркових структур, на базі котрих здійснюється розвиток наукових досліджень та запровадження прогресивних технологій. Важливо зазначити, що обсяг інвестицій та їх напрямки визначаються з

урахуванням національних пріоритетів. Саме завдяки розвитку інноваційного виробництва кожного року у США з'являється більше 600 тисяч нових підприємств та функціонує понад 160 технопарків, які створюють додаткові робочі місця, що в свою чергу становить біля 30% загальної кількості таких структур у всьому світі. [2]. Більшість технопарків створено та функціонує в країнах Західної Європи, США Японії, Китаї. Понад 60 нараховують у Німеччині, близько 50 у Китаї, понад 40 у Великій Британії, 30 у Франції [9]. Треба зауважити, що технопаркові структури на сьогодні розглядаються в якості основного чинника створення та розвитку інноваційної економіки, яка в свою чергу забезпечує робочі місця нового покоління.

В країнах Європейського союзу значною мірою забезпечили економічний підйом та продуктивну зайнятість завдяки розвитку бізнес-інкубаторів. Бізнес-інкубатори – це структури, що надають допомогу новим компаніям (як правило, суб'єктам малого і середнього підприємництва) на етапі їх організації та становлення. Головний акцент у діяльності бізнес-інкубаторів – це стимулювання розвитку місцевої економіки та створення робочих місць. Лише протягом 90-х років ХХ ст. завдяки діяльності бізнес-інкубаторів малим бізнесом було створено 80% нових робочих місць у Європі та США [1].

Для ефективного розвитку економіки країни, на мою думку, необхідно всебічно стимулювати створення нових робочих місць. Незалежно від стану економіки малий бізнес завжди стає основним джерелом створення нових робочих місць. Малі підприємства мають великі можливості глибшої спеціалізації. Як правило, це спеціалізація з пошуку та розробки нових технологічних ідей [6].

Так, у Німеччині одним з традиційних заходів щодо стимулювання до створення та збереження робочих місць є надання субсидій за рахунок коштів федерального бюджету підприємствам малого і середнього бізнесу, що належать до інноваційного сектору. Саме це, дало поштовх розвитку науково-дослідницьким проектам, що збільшили загальний розмір інвестицій до 3,7 млрд. євро. В результаті проведення заходу було збережено і створено в цілому близько 69 500 нових робочих місць із загальним доходом в 2,7 млрд. євро [8]. Також в державі запроваджено надання пільг для новоутворених підприємств з метою створення нових робочих місць. До такого роду пільг належить звільнення підприємства протягом перших чотирьох років його діяльності від ряду соціальних обов'язків стосовно його працівників.

Інструментами стимулювання зайнятості у Чехії стали безповоротні кредити для створення нових робочих місць у найдепресивніших районах, які можуть сягати 50 тис. чеських крон (2 тис. євро). При збільшенні штатної кількості працівників на 300 осіб у Будапешті і у Західній Угорщині податкова пільга підприємствам, для створення нових робочих місць, надається в розмірі 80 %. Хорватія надає одноразову дотацію в розмірі до 15 тис. хорватських кун (2 тис. євро) на одного майбутнього працівника. Єдина умова полягає в тому, що кількість працівників не може бути зменшена протягом принаймні трьох років [7].

Останнім часом у багатьох країнах світу були прийняті різноманітні закони, що передбачають використання нових форм зайнятості та стимулювання створення “власної справи”. Так, наприклад, законодавча система Великобританії надає можливість місцевим органам влади самостійно заохочувати підприємницьку ініціативу. Розвиток самозайнятості здійснюється шляхом надання безробітним стартового капіталу або пільгових кредитів для відкриття власної справи [4]. Для виконання державних замовлень іноді створюються об'єднання малих фірм — пули, де одна з компаній стає прямим підрядником держави, а інші — субпідрядниками. Орієнтація на підтримку малих інноваційних фірм є цікавою ознакою інноваційних моделей Європи, особливо Франції та Німеччини [6].

Досвід більшості країн підтверджує, що державна підтримка малого підприємництва здійснюється відповідно до основних національних інтересів. Особлива увага приділяється представникам малого бізнесу, інтереси котрих направлені на

досягнення максимального соціально-економічного ефекту у країні або в регіоні. Важлива роль малого підприємництва полягає в тому, що воно виступає інвестором економіки, а також сприяє розширенню експортних можливостей держави.

Таким чином, держави західних країн, здійснюючи стимулюючу політику зайнятості, усуваючи перепони національному виробництву та розвиваючи ринкову інфраструктуру, забезпечують рівні можливості суб'єктам господарської діяльності до економічного зростання шляхом вибору певних інструментарієві державного стимулювання.

За аналізом світового досвіду економічні кризи на окремих територіях не є головною причиною сталого економічного розвитку. Комплексний підхід, визначення стратегії розвитку території та розробка механізмів державного регулювання, використання тих чи інших інструментів сприятиме стимулюванню представників бізнесу до створення нових робочих місць та досягненню соціально-економічного розвитку (рис 1).

Рис. 1. Інструменти державного стимулювання, щодо створення нових робочих місць

Саме у цьому контексті доцільно визначити: індустріальні та технологічні парки, бізнес-інкубатори є ефективними та придатними інструментами для подальшого створення великої кількості нових, високопродуктивних робочих місць в сучасній Україні.

Для підвищення їх ефективності щодо створення робочих місць мають місце додаткові державні стимули: субсидіювання за рахунок коштів місцевих бюджетів; надання безповоротних кредитів для створення нових робочих місць у найдепресивніших районах; надання державних одноразових дотацій та компенсацій для працевлаштування незайнятого населення, заохочування підприємницьких ініціатив, відповідно до основних

інтересів територіальної громади, формування державного замовлення, для малого і середнього бізнесу, на довгостроковий період.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження щодо визначення дієвих державних стимулів, націлених на створення нових робочих місць можна зробити наступні **висновки**.

По – перше. В сучасних умовах на ринку праці існує необхідність забезпечення тривалої державної зацікавленості у створенні нових робочих місць на інноваційних підприємствах з високим технологічним рівнем розвитку. Саме зараз, в умовах децентралізації, кожна громада повинна бути зацікавлена у економічному зростанні власної території з урахуванням державних пріоритетів. Розроблення прогнозованих пріоритетів інвестиційно-іноваційної політики та політики зайнятості складає основу цільових програмах та програм зайнятості кожної окремої території. Ці програми, не повинні бути формальними, та передбачатись на тривалий проміжок часу. Вони повинні мати чіткий план, стратегію розвитку, та стати ефективними за умови постійного контролю та корегування в залежності від соціальної, економічної ситуації, яка складається у територіальній громаді. Метою цих програм повинно стати створення соціально-економічних, правових та організаційних заходів, які забезпечують досягнення тотожності попиту на робочу силу та її пропозицію в конкретному відрізьку часу (квартал, півріччя, рік).

По – друге. При визначенні інструментарію державного стимулювання варто враховувати специфіку території, галузеву потребу у робочих місцях, особливості ринку праці з урахуванням демографічного розвитку та міграційних процесів. Пропозиція на ринку праці залежить від кількісних та якісних показників, тобто від чисельності працездатного населення, її вікових та освітніх характеристик. В свою чергу попит стає віддзеркаленням суспільних потреб, необхідних для виробництва того чи іншого продукту, необхідного суспільству. За умов отримання точних емпіричних даних аналізу попиту та пропозиції на ринку праці, при визначенні пріоритетів економічної розвитку, можливо спрогнозувати ефективність того чи іншого інструменту державного стимулювання, щодо створення нових робочих місць.

Саме тому є доцільним створення «єдиного моніторингового центру» на базі державного підприємства, який дозволить спрогнозувати: створення, яких робочих місць найбільшою мірою вплине на економічний розвиток території; якість забезпечення трудовими ресурсами при створенні інноваційних підприємств; необхідні затрати для перекваліфікації існуючих безробітних.

Своєчасна діагностика, зможе бути якісною за умови відсутності лобіювання власних інтересів представників органів державної влади.

По – третє. Політика державного стимулювання, щодо створення нових робочих місць може бути ефективною, за умови зацікавлення усіх сторін діалогу – місцевих органів самоврядування, представників бізнесу, державної служби зайнятості, громадськості та максимальної узгодженості дій на усіх рівнях. У цьому контексті, важливим є подальше вивчення досвіду зарубіжних країн, щодо запровадження стратегічного прогнозування потреб інноваційного ринку праці на регіональному рівні, що призведе до покращення положення зайнятих громадян і тих, хто шукає роботу.

Список використаних джерел:

1. Гапак Н.М. Економічний розвиток громади: інституційний підхід [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/157.pdf>
2. Гургула О.М. Зарубіжний досвід регулювання зайнятості населення та можливості його використання в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.ej.kherson.ua/journal/>
3. Малюта Л. Індустріальні парки – інноваційний вектор розвитку промислового виробництва [Електронний ресурс] / Людмила Малюта // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2014. — Вип. 1 (10). — С. 264-276. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua>
4. Островецьков В. Використання зарубіжного досвіду для вдосконалення концепції зайнятості України в умовах кризи / В. Островецьков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal/>

5. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Пащука М. Мале підприємництво та інновації як фактори зростання економіки / М. Пащука // Економіст : науко-вий журнал / засн.ПП «Колегіум» ; голов. ред. Ю. Коваленко. — 2004. — № 1. — С. 50—55.)
7. Петрова І. Соціальні наслідки Євроінтеграції України/ Петрова І. // Ринок праці. — 2012. — №1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.fes.kiev.ua/new/wb/pages/>
8. Троян В. Інновації в Німеччині [Текст] / В. Троян // Наука та інновації –2005. –№ 1. – С. 125–129.
9. Уханова І.О. Розвиток та функціонування технопарків: світовий досвід та специфіка в Україні 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream>

References:

1. Harak N.M. "Economic Development: institutional approach", ["Ekonomicznyj rozvytok gromady: instyucijnyj pidhid"], [electronic resource], available at: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/157.pdf>
2. Gurgula A.M. "Foreign experience of regulation of employment and the possibility of its use in Ukraine", ["Zarubizhnyj dosvid reguljuvannja zajnjatosti naselennja ta mozhlyvosti jogo vykorystannja v Ukraine"], [electronic resource], available at: <http://www.ej.kherson.ua/journal/>
3. Malyuta L. (2014), "Industrial parks - an innovative vector of industrial production", ["Industrial'ni parky – innovacijnyj vektor rozvytku promyslovogo vyrobnytva"], [electronic resource], Lyudmila Malyuta, Socio-economic problems and the state, Vol. 1 (10), pp. 264-276, available at: <http://sepd.tntu.edu.ua>
4. Ostroverhov V. "Use of international experience to improve the concept of the employment crisis in Ukraine", ["Vykorystannja zarubizhnogo dosvidu dlja vdoskonalennja koncepcii' zajnjatosti Ukrai'ny v umovah kryzy"], V. Ostroverhov [electronic resource]. - available at: <http://www.nbu.gov.ua/portal/>
5. "The official site of the State Statistics", ["Oficijnyj sajт Derzhavnoi' sluzhby statystyky"], [electronic resource], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Pashuto M. (2004), "Small business and innovation as factors of growth", ["Male pidprijemnyctvo ta innovacii' jak faktory zrostannja ekonomiky"], M. Pashuto, The Economist: Science-headed Magazine, publisher PP "College", chief editor. Yuri Kovalenko, No.1, pp.50-55.
7. Petrov I. (2012), "The social consequences of European integration of Ukraine", ["Social'ni naslidky Jevrointegracii' Ukrai'ny"] Petrova I., labor market, No.1, [electronic resource], available at: <http://www.fes.kiev.ua/new/wb/pages/>
8. Trojan V. (2005), "Innovation in Germany", ["Innovacii' v Nimechchyni"], V. Trojan, Science and Innovation, No.1, pp.125-129.
9. Ukhanov I.A. "Development and operation of industrial parks: world experience and peculiarities in Ukraine 2012", ["Rozvytok ta funkcionuvannja tehnoparkiv: svitovyj dosvid ta specyfika v Ukrai'ni 2012"], [electronic resource], available at: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream>

Keywords: business incubators, state incentives, industrial parks, new jobs, technological parks.

Ключові слова: бізнес-інкубатори, державне стимулювання, індустріальні парки, нові робочі місця, технологічні парки

Ключевые слова: бизнес-инкубаторы, государственное стимулирование, индустриальные парки, новые рабочие места, технологические парки